

STRATEGIA DEZVOLTĂRII PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ȘI NECESITATEA MONITORIZĂRII PROCESULUI INOVĂRII

Prof.dr.ing. Ștefan Iancu

Cursul 13

1. Introducere
2. Procesul de inovare și strategia națională în domeniul dezvoltării proprietății intelectuale
3. Cadrul legal existent și cerințele monitorizării procesului de inovare
4. Cadrul legislativ actual – sursă de risc pentru promovarea inovării
5. Concluzii

.....

1. - INTRODUCERE

- ❖ Viața noastră, în toate manifestările ei, este dominată de spirit creativ și evoluează în mod necesar în sensul imprimat de acest spirit. A crea, a înnoi este esențial și caracteristic omului.
 - Domeniul de activitate al creatorului nu cunoaște limite și nu există nicio manifestare omenească prin care omul se încadrează în natura înconjurătoare în care:
 - inventatorul să nu intervină pentru a influența și încerca să modifice natura printr-o nouă creație tehnică – invenția;
 - omul de știință să nu stabilească noi informații asupra acestei naturi;
 - artistul prin creația să nu se adreseze spiritului, să nu dezvolte simțul frumosului, să nu înobileze omul.
 - Știința, tehnica, literatura și artele frumoase sunt pătrunse în esența lor de util, estetic și umanism.
 - **Frumosul științific sau cel tehnic** își are specificul lui, dar **nu este străin de înobilarea omului** care apare, poate, mai pregnant în cazul frumosului artistic.
 - ❖ Aparținem unei lumi în care **accesul la informație este deschis tuturor**.
 - Sistemele moderne de comunicare ne pot ajuta să aflăm, simultan cu toți ceilalți, aproape tot ce se întâmplă pe planetă.
 - În acest context, pentru a te regăsi, ar trebui să-ți definești și să-ți asumi propria identitate și, în acest scop, **să îți cauți instrumentele necesare pentru a stabili care îți este aportul real** prin activitatea creativă pe care o desfășori și cum îl poți pune în valoare.
 - ❖ În prezent, o nouă economie este, în mod evident, în curs de apariție. Este o economie bazată pe cunoștințe și idei, în care factorul-cheie al prosperității și creerii de noi locuri de muncă îl constituie **gradul de implementare a inovației, a noilor tehnologii, în toate sectoarele economice**.
 - Noua economie care se va realiza în Societatea Informațională - Societatea Cunoașterii **integrează obiectivele dezvoltării durabile, bazată pe:**
 - dreptate socială și egalitate a șanselor,
 - protecție ecologică,
 - libertate,
 - diversitate culturală și dezvoltare inovativă,
 - restructurarea industriei și a mediului de afaceri,
- reprezintă o nouă etapă a civilizației umane** care permite:
- accesul larg la informație,
 - un nou mod de lucru și de cunoaștere
- și amplifică posibilitatea globalizării economice și creșterea coeziunii sociale.**

- Suportul tehnologic al noii societăți se constituie prin convergența a trei sectoare:
 - tehnologia informației,
 - tehnologia comunicațiilor,
 - producția de conținut digital.
- ❖ Noul stil de conducere – managementul cunoștințelor – utilizează conceptul de *capital intelectual* prin care se identifica și se **definesc bunurile, activele intangibile – cunoștințele care pot fi transformate în venit** – de care organizația economică depinde în zilele noastre atât de mult.
- ❖ Capitalul intelectual include patru categorii de active intangibile:
 - **active de piață**: mărci comerciale, nume comercial, segmente de piață, rezerve de comenzi, canale de distribuție, contracte de licențiere sau franchising, etc.;
 - **active de infrastructură**: tehnologii, metodologii și procese specifice care determină o organizație economică să-și desfășoare activitatea specifică;
 - **active de proprietate intelectuală**: brevete de invenții, drepturi de autor, inclusiv pachete de programe software, desene și modele industriale, modele de utilitate, mărci de produs și de fabrică, indicații de proveniență și denumiri de origine, topografii de circuite integrate, know-how, secrete tehnice, etc.;
 - **valori umane**: talente și abilități profesionale ale salariaților, inclusiv metode de stimulare a creativității, a capacităților de soluționare a problemelor, de desfășurare a expertizelor, etc.
- ❖ În organizația economică trebuie să se creeze o nouă mentalitate, iar la constituirea acesteia pot juca un rol deosebit:
 - regimul valorificării rezultatelor activității creative individuale sau colective,
 - recunoașterea în mod obiectiv a valorilor reale.
 - Cunoștințele și nu datele sau informațiile constituie valuta secolului XXI. În prezent companiile au început să se concureze și pe baza de cunoștințe. Unii specialiști susțin că nu ar exista diferențe semnificative între gestiunea informațiilor și managementul cunoștințelor și că introducerea noului concept nu ar fi decât „inflație terminologică”. Aceste afirmații par a fi justificate și de faptul că nu se face încă o distincție netă nici între informație, comunicare și cunoaștere, deși acești termeni nu sunt sinonimi.
- ❖ La începutul mileniului al III-lea prosperitatea națională și standardul individual de viață ridicat, care trebuie să fie realizate în Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii, sunt direct legate de aplicarea eficientă a tehnologiei, iar această aplicare presupune valorificarea rezultatelor activității creative prin inovare.

2. - PROCESUL DE INOVARE ȘI STRATEGIA NAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL DEZVOLTĂRII PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

- ❖ Procesul de inovare este un proces general caracteristic tuturor statelor, indiferent de stadiul lor de dezvoltare, dar se extinde mai ales în statele care depind de piața externă. Cadrul social-politic constituit la nivel european și mondial încurajează procesul inovării și aplicarea tehnologiei pe care le asimilează cu bunăstarea social-economică.
- ❖ Inovarea tehnologică, care presupune, în special, valorificarea creației tehnice, este o parte componentă a procesului general de inovare care se referă la ansamblul activităților tehnice, financiare, de producție, de piață, implicate în:
 - introducerea comercială a unui nou produs;
 - utilizarea inițială a unui proces sau echipament de producție;
 - deschiderea unei noi piețe;
 - identificarea unei noi surse de materii prime;
 - reorganizarea unei industrii la nivel micro sau macro.
- Indiferent de formă, inovarea **trebuie să confere noului produs o valoare adăugată intelectuală și un avans tehnologic suficient** pentru a asigura și succesul comercial.
- Inovarea este un factor critic pentru supraviețuirea și dezvoltarea celor mai multe institute de cercetări sau agenți economici și de aceea **acest proces nu ar trebui lăsat la voia întâmplării ci planificat și urmărit în mod eficient.**
- ❖ Proces cronologic unic, **inovarea trebuie abordată în mod sistemic** pentru că ea implică:
 - știință,
 - tehnologie,
 - principii economico-financiare,
 - spirit de inițiativă,
 - management și
 - traduce cunoștințele științifice în realități fizice ce modifică societatea.
- Procesul de inovare presupune **o programatică integrare a gândirilor și procedeelele novatoare, cu deosebire sub raportul organizării, a selectării cadrelor, a raporturilor interpersonale și interselective, ca și a motivației personale și de grup.**
- Politica de inovare este un proces mai general care include politica de cercetare deoarece prin inovare se urmărește nu numai introducerea rezultatelor cercetării-dezvoltării în producție ci, în sens mai larg, **stimularea capacităților creatoare ale unei națiuni în scopul punerii în evidență a culturii specifice, a punctelor slabe și a celor tari consolidate în decursul istoriei.**

- ❖ Valorificarea creației tehnice, în condițiile Legii 64/1991, se realizează, **pe baze contractuale, de către fiecare titular de brevet, în baza liberei inițiative.**
 - În acest fel, mecanismele economice ale pieței libere promovează numai creațiile tehnice care sunt în mod real valoroase și răspund unui scop bine definit, iar realizarea drepturilor bănești de către inventatori se reglează prin contract economic.
 - Stabilirea raporturilor dintre creator și unitățile economice prin contract economic:
 - **elimină dificultățile birocratice anterioare,**
 - **cointereesează material** creatorul.
 - Această soluționare conduce implicit la **o rezolvare mai rapidă și mai eficientă a unor probleme tehnice cu care este confruntată economia națională.**
- ❖ În concluzie, Legea 64/91 asupra brevetelor de invenție, la data promulgării, s-a situat pe linia celor mai bune tradiții existente în țara noastră în domeniul protecției creației tehnice și a generalizat experiența pozitivă acumulată în România în domeniul protecției prin brevet.
 - **Această afirmație este confirmată și de faptul că în preambulul Acordului încheiat între Guvernul României și Organizația Europeană de Brevete (OEB) privind cooperarea în domeniul brevetelor,** publicat în Monitorul Oficial al României nr. 195 / 21 august 1996, se făcea aprecierea că „**legea română privind brevetele de invenție asigură un nivel de protecție similar celui existent în statele membre ale Organizației Europene de Brevete**”.
 - Acceptarea de către OEB a unei asemenea aprecieri într-un acord pe care l-a semnat în anul 1996 demonstrează că Legea 64/1991:
 - a rupt cu experiența anilor 1950-1989 de stimulare a „creativității tehnice a maselor muncitoare” și a „recompensării” eforturilor depuse;
 - a constituit un punct de plecare al unei alinieri la cele mai moderne legislații europene în acest domeniu.
 - În aplicarea noului cadru legislativ de protecție a creației tehnice este necesar ca **interesul public, moralitatea și interesul comercial legitim să fie asigurate la nivelul standardelor internaționale promovate de OMPI,** ceea ce va situa România la actualul nivel european.
- ❖ Strategia națională în domeniul dezvoltării proprietății intelectuale, dezbătută în **cadrul Secțiunii V „Tehnologia Informației și Telecomunicații”** a Strategiei de dezvoltare durabilă a României „**Orizont 2025**”, în ziua de 2 septembrie 2004, la Palatul Parlamentului, a enunțat că „**Scopul acestei strategii naționale este de a compatibiliza și armoniza sistemul proprietății intelectuale din România cu mecanismele existente la nivelul Uniunii Europene**”.

❖ **Strategia își propune să continue procesul de armonizare a legislației naționale în domeniul proprietății intelectuale cu normele de drept comunitar și cu prevederile acordurilor internaționale la care România este parte:**

- Adaptarea sistemului de cercetare, dezvoltare și inovare la cerințele de integrare în Uniunea Europeană;
- Îmbunătățirea aplicării în România a legislației din domeniul proprietății industriale și din domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe;
- Adoptarea unor măsuri de protecție a consumatorilor împotriva riscului de a achiziționa produse sau a li se presta servicii care ar putea să le afecteze viața, sănătatea, securitatea sau interesele economice;
- Asigurarea aplicării legislației privind protecția drepturilor de proprietate intelectuală la frontieră;
- Intensificarea intervenției parchetelor din cadrul Ministerului Public în combaterea fenomenelor contrafacerii și pirateriei, a încălcării dispozițiilor legale privind protecția drepturilor de proprietate intelectuală;
- Intensificarea activității unităților de poliție.

❖ **Strategia urmărește și următoarele obiective:**

1) - **Constituirea unei infrastructuri administrative corespunzătoare în cadrul instituțiilor naționale implicate în asigurarea protecției proprietății intelectuale:**

- dezvoltarea sistemului informatic și modernizarea echipamentelor folosite la îndeplinirea procedurilor de acordare a protecției drepturilor de proprietate industrială de către Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci;
- constituirea unei infrastructuri corespunzătoare a Oficiului Român pentru Drepturile de Autor;
- diseminarea informației referitoare la problemele de proprietate intelectuală;
- îmbunătățirea sistemului de proprietate intelectuală în vederea creșterii competitivității unităților de cercetare și dezvoltare a IMM (întreprinderilor mici și mijlocii), precum și a entităților din infrastructura de inovare și transfer tehnologic;
- promovarea produselor, serviciilor și a transferului tehnologic, precum și dezvoltarea serviciilor de consiliere a entităților din infrastructura de ITT (inovare și transfer tehnologic) și a IMM;
- includerea unor elemente de proprietate intelectuală în procesul de informatizare a sistemului judiciar.

2) - **Formarea resurselor umane specializate în domeniul proprietății intelectuale:**

- dezvoltarea unui program de pregătire a specialiștilor implicați în procesul de asigurare a protecției proprietății intelectuale;
- dezvoltarea unei strânse colaborări între Academia Mondială a OMPI (Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale) și institutele de formare a tineretului din România (nivel universitar, postuniversitar, etc.);
- perfecționarea magistraților și a polițiștilor în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală.

3) - **Realizarea unei cooperări transparente între instituțiile și organismele naționale implicate în asigurarea protecției proprietății intelectuale.**

4) - **Sensibilizarea, educarea și conștientizarea publicului cu privire la domeniul și importanța drepturilor de proprietate intelectuală.**

❖ După cum rezultă din cele de mai sus, **Strategia națională în domeniul dezvoltării proprietății intelectuale nu abordează direct și problema schimbării mentalităților existente în țara noastră în domeniul procesului inovării**, deși Planul național de Cercetare Dezvoltare și Inovare pe perioada 2000-2004 includea **în cadrul celor 8 programe de modernizare și relansare a sectoarelor economice tradiționale:**

- un program de „Stimularea aplicării invențiilor – INVENT”,
- precum și un program de „Relansare economică prin cercetare și inovare – RELANSIN”.

❖ Conform părerii elaboratorilor Strategiei naționale în domeniul dezvoltării proprietății intelectuale, aceasta ar **„contribui prin elementele sale componente la dezvoltarea economică, socială și culturală a României, conducând astfel la atingerea nivelului de performanțe cerut de dezvoltarea unei societăți bazate pe cunoaștere”**.

❖ Cu toate acestea, Strategia **nu se preocupă și de stimularea activității creative**, de monitorizarea procesului de inovare și, în prezent, în România, în condițiile cadrului legal existent, este nevoie:

- să se organizeze și stimuleze mișcarea de inovare,
- iar, în primul rând, este nevoie **de realizarea și în România a uneia din măsurile prevăzute pentru statele membre și asociate ale Uniunii Europene, care solicită alocarea, până în anul 2010, a unui procent de 1% din PIB de la buget pentru cercetare și de 2% din partea sectorului privat.**

- ❖ Programul Național de **reforme pentru atingerea obiectivelor strategiei Lisabona, prin Capitolul 3.1 „Cunoaștere și Inovare”** stabilește următoarea evoluție a cheltuielilor totale pentru cercetare și dezvoltare.

Tabelul 1

Indicator	2005	2006	2007	2009	2015
Ponderea cheltuielilor de CD din finanțare PUBLICĂ (Procente PIB)	0,26%	0,38%	0,59	0,9	1%
Ponderea cheltuielilor din finanțare PRIVATĂ (Procente PIB)	0,24%	0,25%	0,41	0,65	2%
Ponderea cheltuielilor totale de CD în procente PIB	0,5%	0,63%	1%	1,55%	3%

Acronime: CD = Cercetare și Dezvoltare ; PIB = Produsul Intern Brut

- ❖ Cercetarea științifică românească **este competitivă, în special, în domeniile teoretice, unde valorificarea rezultatelor se face numai prin publicare.**
 - Cercetarea aplicativă, care creează bogăția, se afirmă mai greu întrucât piața internă nu absoarbe rezultatele cercetării.
 - Premiile obținute an de an la Saloanele Internaționale de la Geneva și de la Bruxelles demonstrează existența în România a unui bogat potențial creativ.
 - Neimplementarea invențiilor românești în industria autohtonă poate fi cauzată:
 - atât de clauzele juridice cu caracter general referitoare la drepturile de valorificare a bunurilor intangibile create,
 - cât și de faptul ca în rândul cercetătorilor nu s-a format încă un curent de opinie de negociator.

3. - CADRUL LEGAL EXISTENT ȘI CERINTELE MONITORIZĂRII PROCESULUI DE INOVARE

- ❖ Obiectivele propuse de a dezvolta și monitoriza procesul de inovare ar urma să se realizeze, în condițiile **în care cadrul legislativ de reglementare a protecției drepturilor de proprietate intelectuală din țara noastră, complet înnoit după anul 1990, stipulează numai cum ar trebui să se procedeze:**
 - „în lipsa unor clauze contrare în contractul colectiv de muncă”,
 - „în lipsa unei prevederi contractuale mai avantajoase”,
 - „în lipsa unei convenții contrare”,
 - „în lipsa altei convenții între părți”, etc.
- Prin expresii de tipul menționat se lasă, în fapt, **ca unitatea economică să decidă după bunul plac.**
- Până în prezent nu există un ghid care să servească ca bază pentru reglementarea raporturilor de muncă dintre un salariat creator și unitatea angajatoare.
- De asemenea, nu există un ghid **pentru încheierea instrumentelor de transfer al dreptului de folosință al unui bun intangibil** creat care să ofere tocmai modul de convenire a unor asemenea „prevederi contractuale mai avantajoase”.
- ❖ La data adoptării Legii nr 64/1991, România încă nu avea o nouă Constituție care să garanteze proprietatea particulară și de aceea în textul legii respective au fost incluse și unele dispoziții care limitează dreptul de proprietate: Art.5 – invenția de serviciu, Art.43 – brevetarea în străinătate, etc.
 - În conformitate cu prevederile Art.41 al Constituției României adoptată în ședința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991:
„(1) Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite prin lege.
(2) Proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular”.
 - Declarația Universală a drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948 de Adunarea Generală a ONU, enunță în Art.27 că:
„(1) Orice persoană are dreptul de a lua parte în mod liber la viața culturală a comunității, de a se bucura de operele de artă și **de a participa la progresul științific** și la rezultatele beneficătoare ale acestuia.
(2) Orice persoană are **dreptul la protecția intereselor sale morale și materiale**, care decurg din orice producție științifică, literară sau artistică al cărei autor ea este.”

- ❖ Analiza cadrului legal al protecției creației tehnice prin brevet de invenție în România evidențiază necesitatea perfecționării acestui cadru și pus în concordanță cu Constituția României și cu celelalte reglementări juridice în vigoare în România după adoptarea Legii 64/1991.
- ❖ Legea privind brevetele de invenție, nr. 64/1991, a fost elaborată pornind atât de la noile cerințe social-economice determinate de transformările democratice din țara noastră care au avut loc după decembrie 1989, cât și de la experiența românească pozitivă acumulată de-a lungul timpului în domeniul protecției creației tehnice prin brevet de invenție.
 - Continuând tradiția stabilită în România după anul 1906, Legea 64/1991, în deplină concordanță cu principiile Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 1883, precum și cu prevederile celorlalte convenții internaționale la care statul român era parte la data adoptării, reglementează numai regimul juridic al protecției invențiilor.
 - Prin legea nr. 133/1994 a fost ratificat acordul de la Marrakech privind constituirea Organizației Mondiale de Comerț – Anexa 1 C „Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț” (TRIPS – Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), **România s-a obligat ca până la începutul anului 2000 să aducă întreaga legislație în domeniul proprietății industriale, în totală compatibilitate cu cerințele acestui Acord.**
 - În pofida prevederilor legale (Art.68 al Legii nr. 64/1991 stipula că „**profitul obținut ca urmare a aplicării unei invenții este scutit de impozit în primii 5 ani de aplicare, calculat de la data valabilității brevetului și rămâne, în acest caz, integral la dispoziția unității care o aplică**”), întreprinzătorul român nu a avut însă nici un avantaj dacă promova o soluție tehnică românească nouă iar implementarea oricărei noi soluții poate presupune și o anumită cotă de risc. În aceste condiții, întreprinzătorul român a preferat să utilizeze soluții tehnice verificate în producție, obținute prin licență din străinătate.
 - **Art.68 al Legii nr. 64/1991 care ar fi trebuit să favorizeze unitățile care implementau invenții românești, nu s-a aplicat niciodată până în 2002 deoarece societățile comerciale au renunțat la eforturile financiare riscante ce ar fi trebuit să le facă în acest scop.** Din anul 1994, prin Ordonanțe ale Guvernului, articolul respectiv a suportat abrogări și repuneri în vigoare succesive, prima fiind Ordonanța nr.70/1994 iar ultima, cea cu nr.6 / 18 februarie 2000.
 - Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci a inițiat în anul 2000 un proiect de lege privind modificarea și completarea Legii nr. 64/1991 privind brevetele de invenție.

- Monitorul Oficial nr.340/22.05.2002 a publicat legea nr.203/19 aprilie 2002 prin care Legea nr.64/1991 privind brevetele de invenție a fost modificată și completată, **cadrul legislativ românesc de protecție a invențiilor fiind adus astfel mai aproape de cadrul european, ceea ce a facilitat îndeplinirea cerinței de aderare la Convenția Brevetului European și a situat acest cadru legislativ în conformitate cu cerințele Acordului TRIPS**, în special prin soluționarea problemei licențelor obligatorii și, prin aceasta, renunțarea la „licența din oficiu” (abrogarea Art.50-54 din Legea nr.64).

Tabelul 2

Legea nr. 64/1991 (art.68)	Proiectul de lege de modificare a Legii nr.64/1991, propus de OSIM în anul 2000	Legea 203/19 aprilie 2002 (art.73)
„Profitul obținut ca urmare a aplicării unei invenții este scutit de impozit în primii 5 ani de aplicare, <i>calculat de la data valabilității brevetului și rămâne</i> , în acest caz, integral la dispoziția unității care o aplică”	„Profitul obținut prin aplicarea în țară, a unei invenții brevetate în România, incluzând fabricarea produsului sau, după caz, aplicarea procedului, este scutit de impozit în primii 5 ani de aplicare <i>calculați de la data de depozit, de la data hotărârii de acordare sau de la data eliberării brevetului, la opțiunea persoanei juridice și rămâne integral la dispoziția acesteia</i> ”	„Profitul sau venitul obținut prin aplicarea efectivă în țară de către titular sau, după caz, de către licențiații acestuia a unei invenții brevetate în România incluzând fabricarea produsului sau, după caz, aplicarea procedului, este scutit de impozit în primii 5 ani <i>de la data începerii aplicării și cuprinși în perioada de valabilitate a brevetului</i> . De prevederile alin. 1 beneficiază persoanele juridice sau persoanele fizice care exploatează invenția, respectiv titularul brevetului aplicat. Venitul obținut de titularul brevetului prin cesionarea acestuia este scutit de impozit”

- Legea nr.203/19 aprilie 2002 a soluționat problema fostului articol 68 al Legii nr.64/1991 și prin aceasta se așteaptă o stimulare a promovării de către întreprinzători a noilor soluții tehnice românești. Pentru edificare se prezintă mai jos comparativ într-un tabel conținutul art.68 din Legea nr.64/1991, din proiectul de lege de modificare a Legii nr.64/1991, propus de OSIM în anul 2000 și din Legea 203/19 aprilie 2002.
- Redactarea actualului art.73 a Legii nr.64/1991 (fostul articol 68 modificat prin Legea nr.203/19 aprilie 2002) ar putea stimula activitatea inventivă prin crearea motivației materiale pentru creatorii tehnici. Este de așteptat ca prin aplicarea prevederilor legale să se impulsioneze procesul de inovare tehnologică din țara noastră ca factor favorizant al desăvârșirii reformei economice generată de procesul de tranziție.

Să nu uităm însă că și redactarea anterioară a art.68 ar fi putut stimula întreprinzătorul român să promoveze noi soluții tehnice românești prin stipularea de avantaje dacă se asuma riscul implementării de noi soluții, dar prevederile legale existente încă din 1991 nu s-au aplicat.

- Determinarea cotei de profit sau a venitului obținut de titularul brevetului, prevăzute la art.73 se face prin norme elaborate de Ministerul Finanțelor Publice la propunerea OSIM, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului în termen de 90 de zile de la publicarea Legii 64/1991 modificată și completată prin Legea 203/19 aprilie 2002.
- ❖ Analiza fenomenului de reducere a interesului inventatorilor pentru a-și proteja creațiile lor prin brevet de invenție evidențiază următoarele aspecte:
 - interesul scăzut al întreprinzătorilor români pentru zestrea cercetării naționale;
 - nesesizarea importanței rezultatelor cercetării proprii în susținerea procesului de tranziție;
 - interese subiective, mai mult sau mai puțin justificate, de folosire în mod preponderent a unor realizări tehnice străine importate;
 - lipsa sprijinului Patronatului Român în valorificarea creației tehnice proprii;
 - slaba sprijinire a ideii de inovare tehnică;
 - mass-media nu desfășoară o activitate consecventă și organizată de promovare a creației tehnice românești;
 - cadrul normativ existent încă nu a reglementat regimul juridic al misiunii inventive și al contractelor de cercetare;
 - modul de gândire și acțiune al unor conducători de unități economice și al unor creatori tehnici nu este în concordanță cu realitatea condițiilor social-economice în care trăim în România după anul 1990;
 - în condițiile de tranziție economică nu există certitudinea respectării cadrului legal în vigoare și de aceea interesul inventatorilor de a recurge la cadrul legal de protecție este redus.
- ❖ În stimularea activității creative **un rol important îl poate juca legislația care reglementează protecția creației tehnice prin brevet de invenție**, iar înțelegerea corectă a rolului și funcțiilor documentului de protecție este definitorie pentru prevenirea pierderii de informație tehnico-științifică, pentru creșterea calității produselor, pentru promovarea progresului tehnic prin implementarea în producție a noilor creații tehnice. Dezvoltarea și valorificarea superioară a rezultatelor activităților creative pot fi stimulate sau frânate prin adoptarea unor reglementări juridice corespunzătoare ale activității de protecție a creațiilor tehnice, atât pe plan național cât și pe plan internațional, reglementări care ar trebui să fie periodic revizuite pentru a fi puse în concordanță cu stadiul de dezvoltare economico-socială și politică în care ne situăm.

4. - CADRUL LEGISLATIV ACTUAL – SURSĂ DE RISC PENTRU PROMOVAREA INOVĂRII

❖ În cele ce urmează se face o analiză a articolelor Legii nr.64/1991 care prezentau unele probleme și care ar fi trebuit avute în vedere la redactarea Legii nr.203/19 aprilie 2002 pentru modificarea și completarea Legii nr.64/1991 privind brevetele de invenție.

- 1) - Prevederile art.3 ar fi trebuit corelate cu prevederile art.5 deoarece în cazul în care invenția a fost realizată în condițiile art.5 alin. 1, lit. a) de către un inventator salariat angajat cu misiune inventivă sau în temeiul unui contract de cercetare, dreptul la brevet nu mai aparține „inventatorului sau succesorului său în drepturi” (art. 3) ci unității (art.5);
- 2) - Art. 5 al Legii 64/1991 introduce două noțiuni: „contract de muncă ce prevede o misiune inventivă” și „invenție rezultată dintr-un contract de cercetare”. Regula 77 din Regulamentul de aplicare a Legii 64/1991, publicat în 22 mai 2003, în Monitorul Oficial nr.348, privind „dreptul unității la brevetul de invenție” nu oferă soluții reale pentru explicitarea celor două noțiuni care ar trebui privite în întreaga complexitate a problemei deoarece:
 - numărul inventatorilor salariați este covârșitor mai mare decât al celor care nu sunt angajați;
 - cercetătorii și proiectanții din cadrul institutelor de cercetare-dezvoltare și inginerie tehnologică sunt supuși unui regim mult mai sever în ceea ce privește rezultatele activității lor inventive, decât cadrele universitare, fără ca acest fapt să se reflecte în nivelul salarizării;
 - între regimul creației intelectuale al cercetătorilor din domeniul cercetărilor fundamentale și regimul creației cercetătorilor din cercetarea aplicativă sunt mari diferențe. Art. 44 din Legea nr.8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe are prevederi care stabilesc pentru creatori drepturi mult mai largi decât drepturile stabilite de art.5 din Legea 64/1991. Legea dreptului de autor, fiind o lege mai nouă decât Legea 64/1991, a indicat direcția spre care ar fi trebui să se orienteze cei care s-au ocupat de revizuirea Legii 64/1991. Modificarea Legii 64/1991 s-a făcut însă, în special, la cerințele externe stipulate de acordul de la Marrakech și nu s-au realizat toate modificările impuse de necesitatea stimulării activității creative în țară;

- între un nou angajat și un angajat cu state vechi într-un institut există diferențe în ceea ce privește cunoașterea, folosirea tehnicii, experienței acumulate, mijloacelor specifice ale unității, obținerea ajutorului material, etc. Cu toate acestea art.5 al Legii 64/1991 îi tratează în mod egal pe cei doi ca și cum ar putea utiliza în mod identic facilitățile existente;
 - în art.5 se include precizarea: **„în lipsa unei prevederi contractuale mai avantajoase”** salariatului ceea ce ar părea că deschide celui care se angajează posibilități de a trata cu conducerea unității de la egal la egal. În realitate salariatul inventator realizează invenția după ce s-a încheiat contractul de angajare, iar normele de dreptul muncii nu au cunoscut nicio perfecționare specifică acestei probleme nici după apariția Legii 64/1991 și nici după modificarea în 2002 a acestei legi. Presupunând că unitatea care a angajat ar fi dispusă să negocieze la angajare condițiile contractuale, în condițiile art.5 cercetătorul este pus a priori într-o situație mai dezavantajoasă în negocierile cu unitatea. La stabilirea drepturilor materiale, unitatea va trata din start de pe poziția de îndreptățit la eliberarea brevetului, așa cum stipulează legea, chiar dacă în text se include: „în lipsa unor condiții mai avantajoase” inventatorului. În practică, contrar dispozițiilor Regulii 77 din Hotărârea Guvernului României nr.499/2003 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr.64/91 privind brevetele de invenție, noțiunea de „misiune inventivă expres încredințată” este interpretată extensiv. Misiunea inventivă încredințată este uneori un simplu ordin de a inventa, chiar dacă stabilește „în mod explicit: domeniul tehnic și problema sau problemele tehnice pentru a căror rezolvare salariatul se angajează să le soluționeze cu aport creativ corespunzător funcției sale” nu face nicio precizare privind: modul de participare a mai multor salariați la conturarea soluționării problemei, remunerarea suplimentară corelată cu nivelul aportului inventiv al fiecărui coautor, etc.
- ❖ În consecință, rezolvarea neconcordanței dintre art.3 și art.5 ale Legii 64/1991, precum și necesitatea creerii unor condiții mai avantajoase pentru creatorii tehnici **impune reexaminarea conținutului atât al art.3 cât și al art.5. În acest fel, dreptul la brevetul de invenție ar putea aparține într-adevăr inventatorului care, în condițiile legii (art.3, 37, 47) și-ar putea realiza drepturile.** De pe poziția de proprietar al titlului de protecție, inventatorul ar putea negocia într-adevăr cu unitatea și ar elimina riscul ca aceasta să-l privească ca pe un salariat „nerecunoscător” și nu ca pe un partener contractual.

- ❖ Reexaminarea conținutului art.5 **trebuie făcută totuși cu responsabilitate, pornind de la realitatea că un creator tehnic poate trăi inventând, dar o unitate economică nu rezistă în economia de piață dacă nu promovează o politică de inovare** al cărei motor este invenția. În același timp trebuie ținut seama de ultimele tendințe în managementul unităților economice și mai ales de managementul cunoștințelor care presupune conștientizarea, în rândul personalului, la toate nivelele, a unei noi atitudini față de munca în colectiv, față de propriile cunoștințe, față de propriile realizări. Pentru ca această nouă atitudine față de muncă să se formeze este necesar ca unitatea economică să schimbe în interiorul ei competiția cu coparticipația, cu parteneriatul.
- ❖ Schimbarea competiției cu coparticipația, obținută prin asociere și studiu în parteneriat, în cadrul unei unități economice, a început în lumea occidentală după anul 1990 când au apărut noi stiluri de conducere. După anul 1993, odată cu dezvoltarea rețelelor de calculatoare la nivelul unităților economice s-au creat condițiile tehnice pentru schimbul liber și direct de informații asupra cunoștințelor între salariații aceleiași unități.
- ❖ Pentru a se putea realiza trecerea, în cadrul unei unități economice la noul management al cunoștințelor ar trebui ca unitatea să devină o „organizație instruibilă” și ca să fie îndeplinite cel puțin următoarele condiții:
 - personalul angajat să aibă certitudinea că rămâne pe postul pe care este angajat;
 - salariații să fie convinși să lucreze în echipă, cu toții formând o singură familie;
 - cunoștințele existente, realizările tehnice ale personalului angajat aparțin unității, ele nu pleacă din unitate odată cu pensionarea personalului.

Noutatea acestui nou management constă în facilitarea creerii condițiilor pentru o participare conștientizată a cercetătorilor la activitatea creativă.

- 3) - Art.35 al legii, referitor la „protecția provizorie”, va pune în mod cert probleme de interpretare deoarece în finalul articolului modificat prin Legea 203/2002 se precizează că nu se beneficiază de această protecție în cazul în care „cererea de brevet a fost respinsă, retrasă sau declarată ca fiind retrasă”, fără a se preciza dacă respingerea cererii produce efecte „ex nunc” sau „ex tunc”. Argumentul de drept comparat va conduce probabil la concluzia că respingerea cererii sau retragerea acesteia va produce un efect retroactiv, dar acest lucru ar fi trebuit precizat de către legiuitor.
- 4) - Art. 42 prin alin.2 prevede dreptul inventatorului **la o „compensație materială” din partea instituției care a atribuit caracterul de secret invenției respective**. Ulterior această problemă a căzut în desuetudine. Prin nici un act normativ ulterior nu s-a stabilit cuantumul acestei

compensații, Regulamentul de aplicare a Legii 64/1991, publicat la 22 mai 2003, prin Regula 7 alin.16 repetă ceea ce se stabilea de către Regulamentul din 30 aprilie 1992, prin Regula 7, alin.7 care preciza numai că această compensație ar trebui să fie „echitabila”. Este adevărat că prin aliniatul 16, Regulamentul, publicat la 22 mai 2003, stabilește ca „în lipsa acordului privind prețul contractului, acesta urmează a fi stabilit de către instanțele judecătorești potrivit dreptului comun”, dar această prevedere nu face altceva decât să amplifice riscul ca inventatorul, care ar face apel la ea, să fie considerat ca un „salariat nerecunoscător” și fiind vorba de probleme secrete, cu implicații asupra securității naționale, riscul este și mai mare.

- 5) - Art.43 modificat conform Legii 203/2002, referitor la brevetarea în străinătate continuă să conserve prevederile Legii 62/1974 privind invențiile și inovațiile, obligând inventatorul să-și facă primul depozit în țară. Această obligație restrânge dreptul de proprietate asupra invenției, ceea ce contravine prevederilor Constituției României, precum și prevederilor Declarației Universale a Drepturilor Omului. Menținerea unei dispoziții din fosta Lege 62/1974 într-o lege modernă cum s-a dorit Legea 64/1991, modificată în anul 2002, este în contradicție și cu principiile fundamentale ale legii românești din 1906 privind brevetele de invenție.
- 6) - În conținutul art.47 privind transmiterea drepturilor ar fi trebuit să se facă precizarea că se pot transmite numai drepturile patrimoniale, drepturile personale (calitatea de autor, nume) fiind intransmisibile, prin natura lor.
- 7) - Cuantumul amenzilor de la art.58 ar fi trebuit să se stabilească în raport de mărimea salariului mediu pe economie, asigurându-se în acest mod actualizarea automată, proporțională cu indicele de indexare a acestui quantum.
- 8) - La capitolul al VIII-lea al Legii 64/1991 – „Dispoziții tranzitorii și finale” – ar fi trebuit să includă un nou articol privind modul de susținere materială de către oficialitățile de stat a organizațiilor neguvernamentale care desfășoară activitate în domeniul proprietății industriale obținând rezultate în:
 - sensibilizarea maselor asupra importanței procesului inovator și a dezvoltării activității creatoare;
 - conștientizarea creatorilor tehnici asupra drepturilor lor și popularizarea în rândul acestora a căilor și mijloacelor eficiente de realizare practică a acestor drepturi;

- diseminarea în rândul creatorilor a modalităților eficiente de soluționare a unor potențiale litigii dintre inventatori și valorificatorii invențiilor;
 - formarea unui curent de opinie pentru stabilirea între inventatori și potențialii utilizatori ale noilor creații tehnice a unor relații interumane potrivit uzanțelor etice;
 - formarea unui mediu de respectare a drepturilor omului prin care inventatorii și valorificatorii creației tehnice să devină conștienți că numai relațiile desfășurate cu bună credință pot să impulsioneze dezvoltarea economico-socială;
 - perfecționarea relațiilor sociale dintre inventatori și potențialii valorificatori și fundamentarea acestor relații pe baza normelor juridice proprii unui stat democratic, de drept.
- Crearea cadrului de stimulare a activității inventive de către autoritățile de stat presupune și:
 - creșterea mobilității mecanismelor privind cererea și oferta de noi produse și procese tehnologice și stimularea transferului de cunoștințe, informații, tehnologii, know-how, servicii și produse;
 - formarea pieței informațiilor, serviciilor și tehnologiilor;
 - organizarea de concursuri cu premii, la nivel național, privind invențiile implementate cu cel mai mare impact tehnic, economic, social, etc.
 - antrenarea întreprinderilor mici și mijlocii la cunoașterea și valorificarea creației tehnice românești prin acordarea de credite preferențiale pentru valorificatorii acestei creații.
- ❖ Legea nr 383/13.06.2002 privind taxele în domeniul protecției proprietății industriale și regimul de utilizare a acestora cu modificări și completări ar fi trebuit redactată astfel încât să coreleze cuantumul taxelor cu mărimea salariului mediu pe economie. În acest mod, cuantumul taxelor ar fi menținut la zi, în mod automat, în concordanță cu coeficientul de indexare.
 - ❖ Cadrul legislativ înnoit după 1991 se apropie de cadrul legislativ european din domeniu și este compatibil cu cerințele acordului de la Marakech.
 - ❖ Stimularea activității inventive în România și valorificarea creației tehnice românești, înlăturarea factorului de risc din activitatea inventatorilor, impun perfecționarea cadrului legislativ care reglementează protecția rezultatelor activității creative prin brevet de invenție.
 - ❖ În activitatea de perfecționare a cadrului legislativ, a celei de stimulare a creativității și a reducerii, în continuare, a factorului de risc, s-ar putea lua în considerare și reexaminarea articolelor din Legea 64/1991, modificată și completată în anul 2002, menționate mai sus, precum și măsurile propuse în prezentul articol.

5. - CONCLUZII

- ❖ **Noua economie**, în curs de apariție, este bazată pe cunoștințe și are ca **factor-cheie gradul de implementare al inovării, al noilor tehnologii**.
- ❖ Ar fi oportun pentru viitorii inventatori ca încă de pe băncile școlii (liceu sau instituții de învățământ superior) să cunoască contribuțiile națiunii române în dezvoltarea domeniului lor tehnic.
 - Prezentarea unei istorii a dezvoltării tehnicii române va contribui la **înțelegerea legăturii dintre rolul jucat de factorul tehnologic în contextul marilor evenimente ale istoriei**:
 - formarea națiunii,
 - transformări sociale,
 - crize economice,
 - războaie,
 - crearea democrației.
 - Istoria tehnicii trebuie prezentată, acolo unde este cazul, **prin studierea realizărilor românilor care au contribuit la crearea ei**.
 - Lecțiile de istoria dezvoltării tehnicii nu ar trebui să evidențieze numai modul în care tehnologia ne-a influențat pe noi ci ar trebui să evidențieze cu ce au contribuit românii la crearea tehnologiei din domeniul dat.
 - Cu alte cuvinte să se sublinieze că tehnologia de care dispunem azi **reflectă atât virtuțile cât și deficiențele dezvoltării noastre**.
Tehnologia pe care o avem este cea pe care o merităm.
 - Nimeni nu oferă nimic în mod gratuit.
- ❖ Un alt aspect care ar trebui evidențiat este faptul că noi **dispunem de o tehnologie care este un produs al trecutului și pe care o aplicăm uneori inadecvat**.
 - Tehnologia existentă a fost creată în alte situații, de către oameni cu intenții diferite decât cele actuale, ale noastre. Noi trebuie să ne simțim obligați, ca prin activitate inventivă să adaptăm tehnologia existentă la condițiile noastre de dezvoltare tehnologică și de ce nu, la condițiile de dezvoltare tehnologică viitoare.
- ❖ Revizuirea **componentelor cadrului legal de protecție a creațiilor tehnice prin brevet de invenție, menționată mai sus**, trebuie să se facă urmărindu-se în principal următoarele:
 - ◆ stimularea activității inventive prin crearea motivației materiale pentru creatorii tehnici. Aceasta va impulsiona procesul de inovare tehnologică din țara noastră, ca factor favorizant al desăvârșirii reformei economice;
 - ◆ **constituirea bazei juridice a formării unui curent de opinie** pentru stabilirea între inventatori și potențialii utilizatori ai creațiilor tehnice ale acestora a unor relații interumane potrivit uzanțelor etice;
 - ◆ **formarea unui mediu de respectare a drepturilor omului** prin care inventatorii și valorificatorii creației tehnice să devină conștienți că numai relațiile desfășurate cu bună credință pot să impulsioneze dezvoltarea economico-socială;

- ◆ crearea cadrului de susținere a activității inventive de către autoritățile de stat prin:
 - creșterea mobilității mecanismelor privind cererea și oferta de noi produse și procese tehnologice și stimularea transferului de cunoștințe, informații, tehnologii, know-how, servicii și produse;
 - formarea pieței informațiilor, serviciilor și tehnologiilor;
 - organizarea de concursuri cu premii, la nivel național, privind invențiile implementate cu cel mai mare impact tehnic, economic, social, etc.;
 - organizarea periodică de expoziții de invenții și antrenarea întreprinderilor mici și mijlocii la cunoașterea și valorificarea creației tehnice românești prin acordarea de credite preferențiale pentru valorificatorii acestei creații;
 - atragerea unor surse financiare din fonduri private sau din fonduri internaționale pentru valorificarea creației tehnice românești și asigurarea în acest scop a unui cadru flexibil de finanțare.

.....